

11-amaliy

Mavzu: Sotsiometrik tadqiqotlar va guruhlarda liderlikni aniqlash.

Darsning maqsadi: Sotsiometrik tadqiqotlar va guruhlarda liderlikni aniqlash ko'nikmalarini shakllantirish.

Nazariy qism

Sotsiometriya — bu ijtimoiy munosabatlarni aniqlashning sifatli usuli. U psixoterapevt Jeykob L. Moreno va Xelen Xoll Jennings tomonidan ijtimoiy tuzilmalar va psixologik farovonlik o'rtasidagi munosabatlarni o'rganishda ishlab chiqilgan va korreksion ta'lim jarayonida ishlatilgan.

Sotsiometriya atamasi uning lotincha etimologiyasiga, *socius* va *metrum* so'zlaridan olingan. Yakob Moreno sotsiometriyani „guruhlarning evolyutsiyasi va tashkil etilishini hamda ulardagi individlarning holatini o'rganish“ deb ta'riflagan. "Sotsiometrik tadqiqotlar guruhdagi yashirin tuzilmalarni ochib beradi: ittifoqlar, kichik guruhlar, yashirin e'tiqodlar, taqiqlangan kun tartibi, mafkuraviy kelishuvlar, guruh "yulduzlari va hokazolar".

Sotsiometrik tadqiqot samaradorligini oshirish uchun uni guruhning barcha a'zolari ishtirok etayotgan vaqtda va guruh a'zolari bir-birlarini yaxshi bilagn holatda o'tkazish lozim. Tanlovlarni qayd etish uchun sinaluvchilarga sotsiometrik matritsa tarqatiladi. Tanlovlarni birov bilan maslahatlashmasdan mustaqil ravishda amalga oshirish talab qilinadi. Iloji boricha, har bir stolda bitta o'quvchi test savollariga javob yozishni ta'minlanishi zarur. Har bir o'quvchi to'ldirgan «sotsiometrik kartochkalar» asosida «sotsiomatritsa» (sotsiometrik matritsa) to'ldiriladi.

Lider tiplari. Guruh jamoasining rasmiy rahbarlik sistemasi (guruhboshi, yoshlar tashkilotchisi va jamoatchilik ishlarining ayrim sohalari uchun ma'sul kishilar) unda norasmiy nufuzning taqsimlanishi va norasmiy peshqadam sifatida tanilish bilan to'g'ri kelishi ham, to'g'ri kelmasligi ham mumkin. Agar pirovard natijada shaxslararo munosabatlar umumiy maqsadlarning mavjudligi jamoaga xalaqit qilmaydigan emas, balki hatto yordam berishi ham mumkin. Chunonchi, 30-40 o'quvchidan iborat guruh hisoblanadigan guruh guruhboshi va yoshlar tashkilotiga teskari odatda biri necha peshqadamlar mavjud bo'lib, ular tevaragida bir nechta rasmiy guruhlar uyushadi.

Liderlarning quyidagi tiplari farqlanadi:

faoliyatining mazmuniga qarab:

- a) ilhomlantiruvchi, harakat yoki axloq dasturini taklif qiluvchi lider;
- b) bajaruvchi- berilgan dasturni bajarish tashkilotchisi;
- v) bir vaqtda ham ilhomlantiruvchi, ham bajaruvchi.

boshqarish usuliga ko'ra:

- a) Avtoritar;
- b) demokratik;
- v) Yuqoridagi ikki uslubni o'zida mujassamlashtirgan.